

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Rowan Coleman
THE MEMORY BOOK

Copyright © Rowan Coleman, 2014

Translation Copyright © 2015 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01320-7

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Jedina
na svetu

ROUAN KOLMAN

Prevela Branislava Maoduš

Beograd, 2015.

Za moju mamu, Don

*Preobrazilo njih je vreme sve do
Neistine. Vernost kamena
O kom jedva su mislili njihov postade
Konačni grb, da svedoči da je onaj
Skoro predosećaj, skoro istinit:
Od nas će samo ljubav preživeti*

Filip Larkin, *Grobnica Arundelovih*

Prolog

Greg me gleda; misli da ne primećujem. Već pet minuta seckam luk na radnom delu kuhinje i gledam njegov odraz – izvitoperen, ispučen i razvučen – na površini hromiranog čajnika koji smo dobili kao svadbeni poklon.

Kada sam ga prvi put uhvatila da me ovako posmatra, pomislila sam da mora da mi je ostao komadić hrane između zuba, ili da imam paučinu u kosi, ili nešto slično, jer nisam mogla da shvatim zbog kog bi razloga moj zanosni mladi majstor mogao da me gleda. Naročito pošto sam nosila stare farmerke i majicu s kratkim rukavima i kosu vezala u punđu, spremna da okrećim svoju novu-novcatu sobu u potkrovlju – sobu koja je predstavljala početak svega.

Bio je kraj njegovog poslednjeg dana; radio je u kući više od mesec dana. Još je bilo prilično vruće, naročito ovde gore, čak i pored toga što su moji novi krovni prozori bili otvoreni. Prekriven znojem, spustio se niz sveže postavljene sklopive tavanske merdevine. Dala sam mu čašu limunade u kojoj su zveckale kockice leda; iskapio ju je jednim gutljajem, a mišići na vratu pokretali su mu se dok je gutao. Mora da sam naglas uzdahnula zbog njegove čiste divote, jer me je radoznalo pogledao. Nasmejala sam se i slegla ramenima, on mi je uzvratilo osmehom, a zatim pogledao u svoje čizme. Sipala sam mu još jednu čašu limunade i vratila se poslednjoj kutiji – Kejtlininih stvari – još jednoj kutiji stvari koje nisam mogla da se

nateram da bacim i za koju sam znala da će na kraju bespotrebno zauzimati mesto u garaži. Tada sam osetila da me gleda. Dotakla sam kosu, očekujući da napipam nešto, i prešla jezikom preko zuba.

„Da li je sve u redu?“, upitala sam ga, pitajući se da ne pokušava da smisli kako da mi kaže da se moj račun udvostručio.

„Jeste“, rekao je, klimajući glavom. Bio je – i jeste – čovek koji ne koristi suviše reči.

„Dobro, da li ste završili?“, upitala sam ga, i dalje očekujući da čujem loše vesti.

„Aha, sve je završeno“, rekao je. „Tako da...“

„O bože, želite da vam platim. Žao mi je.“ Osetila sam kako crvenim dok sam kopala po fioci u kuhinji u potrazi za čekovnom knjižicom, koja se nije tamo nalazila – nikada nije bila tamo gde bi trebalo da bude. Uznemireno sam se osvrnula, osećajući njegov pogled na sebi, dok sam pokušavala da se setim kada sam je poslednji put držala u ruci. „Ovde je negde...“

„Nema razloga za žurbu“, rekao je.

„Imala sam je kada sam plaćala račune, tako da...“, nastavila sam da brbljam, očajnički želeći, ako ću da budem iskrena, da on ode, ne bih li mogla da odahnem i popijem polovinu boce grida koja me čeka u frižideru.

„Možeš mi dati novac i neki drugi put“, rekao je. „Kao, na primer, kada izađeš sa mnom na piće.“

„Molim?“, reko, zastavši usred kovanja po fioci, u kojoj su se, po svoj prilici, nalazile samo kuhinjske gumice. Mora da ga nisam dobro čula.

„Pozvao sam te da izađeš sa mnom na piće“, rekao je oprezno. „U normalnim okolnostima ne pozivam klijente da izađu sa mnom, ali... ti nisi normalna.“

Nasmejala sam se, pa je sada na njega došao red da porumeni.

„Nije baš zvučalo onako kako sam ja to zamislio“, rekao je, prekrstivši ruke preko grudi.

„Pozivaš me na sastanak?“, upitala sam ga tek da potvrdim, jer mi se sve činilo toliko besmisleno da sam morala da izgovorim ove reči naglas, prosto da proverim da li sam ga dobro razumela. „Mene?“

„Da, hoćeš li?“

„U redu“, rekla sam. Njemu je sve izgledalo savršeno razumno: on i ja na sastanku, sa svih deset godina razlike između nas. „Zašto da ne?“

To je bio prvi put da sam ga primetila da me gleda sa ovom vrstom izmešane vreline i radosti koju sam odmah osetila kako se budi u meni, kao da moje telo odgovara na njegov poziv na način nad kojim moj svesni um nije imao nikakvu kontrolu. Da, otada uvek osećam njegove poglede dugo pre nego što ih vidim. Osećam kako mi se dlačice na vratu ježe, i osećaj iščekivanja preplavi me u jednom snažnom, prijatnom drhtaju, jer znam da će me uskoro posle pogleda dodirivati, ljubiti.

Sada osećam njegovu ruku na ramenu i prislanjam obraz uz njegove prste.

„Plačeš“, kaže.

„Sećem luk“, kažem i spuštam nož dok se okrećem prema njemu. „Znaš da je sve što Ester želi da jede 'mamina domaća lazanja'. Gledaj kako je pravim, da bi upamtio recept. Najpre iseckaj luk...“

„Kler...“, Greg mi ne dozvoljava da ponovo uzmem nož i okreće me prema sebi. „Kler, moramo da razgovaramo, zar ne?“

Izgleda tako nesigurno, tako izgubljeno i neodlučno da poželim da kažem *ne* – ne, ne moramo da razgovaramo o tome, možemo prosto da se pretvaramo da je danas nalik na juče i sve one dane kada ništa nismo znali. Možemo da se pretvaramo da ne znamo, i ko zna koliko dugo možemo da nastavimo ovako, tako srećni, tako savršeni?

„Mnogo voli paradajz-pire u bolonjez sosu“, kažem, „i podosta kečapa...“

„Ne znam šta da uradim ili kažem“, kaže Greg, a glas mu se lomi u uzdahu. „Ne znam kako da se ponašam.“

„A onda, na samom kraju, dodaj kafenu kašičicu marmit namaza.“

„Kler“, kaže jecajući i privlači me u naručje, a ja mu padam u zagrljaj sklopljenih očiju i udišem njegov miris, ruke držim pored tela i osećam kako mi srce udara u grudima. „Kler, kako ćemo reći deci?“

Petak, 13. mart 1992.

Rođena je Kejtlin

Ovo je narukvica koju su ti dali u bolnici – ružičasta, zato što si devojčica. Na njoj piše: „Beba Armstrong.“ Stavili su ti je na zglobove, ali je neprestano spadala, jer si bila tako sićušna, rođena čitav mesec, u dan, pre termina. Trebalo je da budeš aprilska beba. Zamišljala sam narcise, plavo nebo i aprilske pljuskove, ali rešila si da se rodiš mesec dana ranije, jednog hladnog, vlažnog petka, i to baš na petak 13, ni manje ni više, mada se nismo mnogo brinuli zbog toga. Ako postoji osoba rođena da prevaziđe svaki zlokoban znamen, onda si to ti, i ti si to znala, jer si pozdravila svet moćnim urlikom – ne jecajem ili plačem, već odlučnom rikom, pomislila sam. Objavom rata.

Dugo niko nije bio s nama, jer si ti poranila, a baka je živela daleko. Toliko daleko da smo prvih šest sati bile samo ti i ja. Mirisala si na slatko, kao kolač, i bila si tako topla i... baš kakva bi trebalo da budeš. Nalazile smo se na samom kraju odeljenja i navukle smo zavesu. Čula sam druge mame kako pričaju, posetioce kako dolaze i odlaze, bebe kako plaču i kenjkaju, ali nisam želela da budem deo toga. Nisam želela da ikada više budem deo bilo čega osim onoga što se tiče tebe i mene. Držala sam te u naručju, tako sićušnu i skvrčenu poput pupoljka koji čeka da se rascveta, i samo sam te gledala usnulu na mojim grudima, sićušnog lica strašno namrštenog, i rekla sam ti da će sve biti u redu, jer smo ti i ja zajedno; ti i ja bile smo čitav univerzum i jedino je to bilo važno.

Kler

Prosto moram da pobegnem od majke: izluđuje me, što bi bilo smešno da ne naginjem već pomalo na tu stranu. Ne, nisam luda, to nije tačno. Mada sam prilično ljuta.

Reč je o izrazu koji je imala na licu kada smo izašle od lekara; izrazu koji je imala sve vreme na putu kući. Stoički, čvrst, snažan, ali prazan. Nije izgovorila, ali gotovo da sam mogla da čujem kako joj se po glavi motaju reči: „Ovo liči na Kler. Da zabrlja baš kada je sve krenulo nabolje.“

„Useliću se kod vas“, kaže, mada je to besramno već učinila, tiho se uvukla u gostinsku sobu, kao da neću primetiti, i stavila je svoje stvari za ličnu higijenu na jednu od policica u kupatilu. Znala sam da će doći kada sazna. Znala sam da hoće i pretpostavljam da sam želela da tako bude; ali želela sam da je pozovem, ili da ona mene pita da li je u redu da se doseli. A ona je prosto stigla, sve govoreći šapatom i s tugaljivim pogledom u očima. „Smestiću se u gostinsku sobu.“

„Ne, nećeš.“ Okrećem se da je pogledam dok vozi. Veoma je oprezan vozač, vozi polako i bezbedno. Ja više ne smem da vozim, ne otkako sam ubila ono poštansko sanduče, za šta sam platila mnogo skuplju kaznu nego što možete i da zamislite, jer pripada

Njenom veličanstvu. Mora da je to kao da ste pregazili korgija: ako pregazite korgija, verovatno vas šalju u Tauer. Moja majka veoma je oprezan vozač, a ipak nikada ne gleda u retrovizor kada vozi u rikverc. Kao da oseća da je u tom pogledu bezbednije prosto sklopiti oči i nadati se najboljem. Nekada sam volela da vozim; volela sam slobodu, nezavisnost i spoznaju da, ako mi se hoće, mogu da odem gde god poželim. Ne dopada mi se to što su mi nestali ključevi od kola, što su ih odneli a da mi nisu dozvolili ni da ih poljubim na rastanku, sakrili ih na mestu na kom ih nikada više neću pronaći. Znam, jer sam pokušala. Mislim da bih i dalje mogla da vozim, samo da mi se ništa ne prepreči na putu.

„Još nije došlo dotle da moraš da se doseliš“, insistiram, iako obe znamo da se već uselila. „Još ima dosta vremena u kom mi ničija pomoć neće biti potrebna. Mislim, slušaj me. Još mogu da razgovaram i razmišljam o...“, mašem rukom i teram je da se izmakne i gleda me ispod šake, koju pokajnički spuštam nazad u krilo. „Svemu.“

„Kler, ovo nije situacija u kojoj možeš da zabiješ glavu u pesak. Veruj mi, znam.“

Naravno da zna, već je ovo jednom proživela, a sada, zahvaljujući meni, ili preciznije govoreći, zahvaljujući mom ocu i njegovoj lupeškoj DNK, mora to ponovo da proživljava. I neću se baš poneti razborito, na primer, umreti lepo i uredno pri čistoj svesti i zdravoj pameti, držeći je zahvalno za ruku, dok sa ozbiljnim izrazom na licu saopštavam deci životne mudrosti kojih bi valjalo da se drže u životu. Ne, moje prilično mlado telo, što je iznad svega iritantno, nastaviće da životari dugo pošto napustim svoj gnjecavi mali mozak, sve do trenutka u kom ću zaboraviti kako da izdahnem i ponovo udahnem. Znam da o tome razmišlja. Znam da ne želi da gleda kćerku kako se gubi i suši, baš kao i njen suprug. Znam da joj se srce slama i da se svim silama trudi da bude hrabra i bude uz mene, a ipak... To me toliko ljuti. Njena dobrota me ljuti. Čitavog života trudila sam se da dokažem da mogu da odrastem taman

toliko da se oslobodim potrebe da me ona spasava. Čitavog života sam se varala.

„Zapravo, mama, ja baš i mogu da zabijem glavu u pesak“, kažem, zureći kroz prozor. „Ja mogu potpuno da ignorišem ono što mi se dešava, jer uglavnom to neću ni primetiti.“

Zanimljivo je: izgovaram reči i osećam strah, duboko u stomaku, ali on kao da nije deo mene. Zapravo, osećam se kao da se ovaj užas dešava nekom drugom.

„Ne misliš to, Kler“, kaže mama srdito, kao da odista misli da želim da kažem da mi nije stalo, a ne da to prosto govorim da je najlutim. „A šta je s tvojim kćerkama?“

Ne govorim ništa, jer su mi usta iznenada suva od reči koje odbijaju da budu pravilno oblikovane i da znače ono što želim da znače. Zato ćutim i gledam kroz prozor u kuće koje, jedna po jedna, klize pored puta. Gotovo je već mrak; pale se svetiljke u dnevnim sobama, svetlost televizora treperi iza zavesa. Naravno da mi je stalo. Naravno da će mi nedostajati ovaj život. Kuhinja zamagljena od pare u zimskim večerima, nedostajće mi da kuvam kćerkama i posmatram ih kako rastu; ovo je nešto što nikada neću iskusiti. Nikada neću saznati da li će Ester zauvek jesti grašak zrno po zrno i da li će uvek biti plava. Da li će Kejtlin otići na put kroz Srednju Ameriku kao što namerava, ili će uraditi nešto potpuno drugačije, o čemu nije ni sanjala. Neću čak znati ni šta će biti ta njena nesanjana želja. Nikada mi neće lagati u vezi s tim kuda idu, niti će mi se obratiti za pomoć kada se suoče s problemom. Propustiću sve ovo, jer ću biti negde drugde i neću čak ni znati šta propuštam. Naravno da mi je stalo.

„Pretpostavljam da će imati Grega“, skeptično će moja majka terajući dalje, rešena da raspravi o tome kakav će biti svet kada mene više ne bude u njemu, mada time pokazuje prilično spektakularan nedostatak obzira. „Ako uspe da ostane pribran i ne prsne.“

„Uspeće“, kažem joj. „Hoće. On je divan otac.“

Ipak, nisam sigurna da je to istina. Nisam sigurna da može da podnese ono što se dešava, i ne znam kako da mu pomognem. Tako je dobar čovek, i topao. Međutim, otkako su mi saopštili dijagnozu, svakog dana sve više mi je stran. Svaki put kada ga pogledam, kao da mi je sve dalje. Nije on za to kriv. Vidim da želi da bude tu, da bude hrabar i snažan zbog mene, ali mislim da ga možda silina svega ovoga, svega što se dešava baš sada, tek što smo počeli zajednički život, polako nagrizava. Uskoro ga uopšte neću prepoznati; znam da mi je već teško da prepoznam šta osećam prema njemu. Znam da je on moja poslednja velika ljubav, ali to više ne osećam. Nekako, Grega prvog gubim. Sećam se svega, naše ljubavne priče, ali kao da sam je sanjala, kao *Alisa s one strane ogledala*.

„Baš ti“, mama ne može da se uzdrži da mi ne pridikuje, da me ne kritikuje što gajim mračnu tajnu, kao da sam sama ovo izazvala time što sam bila nevaljala. „Baš ti, koja znaš kako je to odrastati bez oca. Moramo da isplaniramo šta će biti s njima, Kler. Tvoje devojčice izgubiće majku i moraš se postarati da im bude dobro kada više ne budeš mogla da se staraš o njima!“

Provocira čitav hor sirena u koloni iza sebe kada naglo koči na pešačkom prelazu, jer put pretrčava devojčica zgurena na kiši koja izgleda suviše mala da bi bila sama napolju. Pod snopom farova maminih kola vidim da nosi tanku plavu plastičnu kesu sa, čini se, četiri litra mleka, koja joj udara mršave noge. Čujem kako mamin glas puca, lebdeći između frustracije i besa. Čujem bol.

„Znam to“, kažem, iznenada iscrpljena. „Znam da moram da napravim planove, ali čekala sam, nadala sam se. Nadala sam se da ću moći da uživam u braku s Gregom i da ću moći da ostarim s njim, nadala sam se da će lekovi usporiti bolest. Sada, pošto znam da... pa, znam da nema nade, bolje ću se organizovati, obećavam. Napraviću tabele, rasporede.“

„Ne možeš se sakriti od ovoga, Kler“, uporno ponavlja.

„Zar misliš da ja to ne znam?“, vičem. Zašto to uvek radi? Zašto me uvek pritiska dok ne počnem da vičem na nju, kao da nije sigurna da je slušam sve dok me ne natera da izgubim nerve? Naš odnos oduvek je takav: ljubav i bes izmešani u gotovo svakom trenutku. „Zar misliš da ne znam šta sam uradila kada sam im dala ovaj usrani život?“

Mama staje na prilazu ispred kuće – moje kuće, shvatam sekundu prekasno – i osećam kako mi suze naviru i protiv moje volje. Izlećem iz kola, zalupivši vrata za sobom, ali ne ulazim u kuću, već šetam na kiši, umotavam se u džemper, idem prkosno ulicom.

„Kler!“, mama više za mnom. „Ne možeš to više da radiš!“

„Pazi kako mogu“, kažem, ali ne njoj, kažem kiši, dok osećam sitne kapi na usnama i jeziku.

„Kler, molim te!“, jedva je čujem, ali nastavljam dalje. Pokazaću ja njoj; pokazaću ja njima, naročito ljudima koji mi ne daju da vozim. Još mogu da hodam; još mogu da hodam, dođavola! To još nisam zaboravila. Otići ću do kraja puta, tamo, do mesta gde se ukršta s drugim, a zatim ću se vratiti. Biću poput Ivice koji prati mrvice hleba. Neću daleko. Samo moram da uradim ovo. Idi do kraja puta, okreni se i vrati se. Mada je sve mračnije, a sve kuće izgledaju jednako: uredne, zdepaste spojene kuće iz tridesetih godina. A kraj puta nije ni približno onoliko blizu kao što sam mislila.

Za trenutak zastajem, osećam kišu kako mi udara u glavu, hladne iglice ledene vode. Okrećem se. Mama nije iza mene: nije pošla za mnom. Mislila sam da će možda to učiniti, ali nije. Ulica je prazna. Da li sam stigla do kraja puta i već se okrenula? Nisam sigurna. U kom sam smeru krenula? Idem li prema ili od, i kuda? Kuće sa obe strane puta izgledaju isto. Stojim veoma mirno. Otišla sam od svoje kuće pre manje od dva minuta, a sada nisam sigurna gde sam. Automobil prolazi pored mene i prska mi noge ledenom vodom. Nisam ponela telefon, a i ne mogu uvek da se setim kako se koristi. Izgubila sam brojeve. Iako gledam u njih i znam da su to brojevi, zaboravila

sam koji su, i kojim redom idu. Ipak, i dalje mogu da hodam, pa počinjem da hodam u smeru kojim je išao i automobil koji me je isprskao. Možda je to znak. Poznaću svoju kuću kada je vidim, jer su zavese od jarkocrvene svile i sijaju kada svetlost sija kroz njih. Upamti to: imam crvene zavese koje sijaju na prednjoj strani kuće, zbog kojih, rekao je jedan od mojih suseda, izgledam „lako“. Setiću se crvenih zavesa koje sijaju. Stići ću kući uskoro. Sve će biti u redu.

Pregled u bolnici nije prošao baš najbolje. Greg je želeo da i on pođe, ali sam mu rekla da ode i dovrši onu staklenu baštu koju je počeo da gradi. Rekla sam mu da ništa što lekar kaže neće umanjiti ratu kredita za kuću niti će značiti da moramo prestati da hranimo decu. Bolelo ga je što nisam želela da bude tamo, ali nije shvatao da nisam mogla da se nosim s tim da u isto vreme dok pogađam šta znači izraz na njegovom licu, pokušavam da shvatim šta osećam. Znala sam da će mama reći sve što joj je na pameti, što je bolje. Bolje je kada čujete baš strašne vesti i ne morate da se pitate da li se vaš suprug kaje zbog toga što vas je uopšte pogledao i što je od svih ljudi na svetu odabrao baš vas. Tako da nisam bila u najboljem duševnom stanju – kakva igra rečima – kada me je lekar posadio da prođemo kroz novu turu rezultata analiza koje sam morala da uradim zato što se sve dešavalo mnogo brže nego što su mislili.

Ne mogu da se setim doktorovog imena, jer je baš dugačko i puno samoglasnika, što mi je smešno. Spomenula sam ovo dok smo mama i ja sedele i čekale da prestane da gleda u beleške na monitoru i saopšti mi loše vesti, ali to nikom nije bilo smešno. Čini se da postoji vreme i mesto čak i za crni humor.

Kiša sada pada brže i udara me snažnije; pozelela sam da sam uzela jaknu kada sam bežala. Posle nekog vremena, svi putevi u okolini počinju da izgledaju isto: nizovi spojenih kuća iz tridesetih sa obe strane ulice. Tražim zavese, zar ne? Koje boje?